

30/11/23

Exam.Code:1101
Sub. Code: 8017

2023
Bachelor of Education (General)
First Semester
Paper-P-1.1/1.2 [Opt. (xii)]: Pedagogy of Life Science
(Same for USOL Candidates of 1st Semester)
(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 40

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. IX (Unit-V) which is compulsory and selecting one question each from Unit I-IV

x-x-x

UNIT - I

- I. Give the importance of life science. Explain how life science can be correlated with other subjects and day to day life. (3,5)
- II. Explain cognitive and affective domains of Bloom's taxonomy of objectives with the help of examples. (8)

UNIT - II

- III. Describe the steps to be followed in project method with the help of suitable example in life science. (8)
- IV. Explain the characteristics of a person possessing scientific attitude. What steps should be taken by a science teacher in developing scientific attitude among the students? (3,5)

UNIT - III

- V. Describe briefly the use of various instructional aids in teaching of life science. (8)
- VI. What rationale should be taken into account in designing the life science curriculum? Examine the biology curriculum prescribed by CBSE at secondary school stage. (8)

UNIT - IV

- VII. Explain the concept and various methods of e-assessment. (8)
- VIII. Explain the advantages and limitations of e-learning. What steps should be taken to make it more effective? (4,4)

UNIT - V

- IX. Write short notes on the following:-
 - a) Objectives of teaching life science at secondary school stage
 - b) Difference between inductive and deductive approach
 - c) Characteristics of a good text book in life-science
 - d) Blended learning (4×2)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

B.T.O

(2)

નોਟ: ਕਿન્हीं ਪੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਕੇ उत्तर दें। प्रत्येक भाग (1-4) से एक-एक प्रश्न का जयन करे। प्रश्न-9 (भाग-5) अनिवार्य है।

* * *

भाग-1

1. जीव विज्ञान का महत्व का वर्णन कीजिए। जीव विज्ञान को अन्य विषयों और दैनिक जीवन से कैसे जोड़ा जा सकता है? व्याख्या कीजिए।
2. ब्लूम उद्देश्यों के वर्गीकरण के सज्ञानात्मक और भावनात्मक कार्यक्षेत्र की उदाहरणों की सहायता से विवेचन कीजिए।

भाग-2

3. जीव विज्ञान में परियोजना पद्धति में अनुसरण किए जाने वाले चरणों का उपयुक्त उदाहरण की सहायता से वर्णन कीजिए।
4. वैज्ञानिक दृष्टिकोण रखने वाले व्यक्ति की विशेषताओं की व्याख्या कीजिए। छात्रों में वैज्ञानिक दृष्टिकोण विकसित करने के लिए एक विज्ञान शिक्षक को क्या कदम उठाने चाहिए?

भाग-3

5. जीव विज्ञान शिक्षण में विभिन्न शिक्षण सहायक सामग्रियों के उपयोग का संक्षिप्त वर्णन कीजिए।
6. जीव विज्ञान पाठ्यक्रम तैयार करते समय किन तर्कों/घातों को ध्यान में रखा जाना चाहिए? माध्यमिक विद्यालय स्तर पर सी.बी.एस.ई. द्वारा निर्धारित जीव विज्ञान पाठ्यक्रम की जांच कीजिए।

भाग-4

7. ई-मूल्यांकन की अवधारणा और विभिन्न विधियों की व्याख्या कीजिए।
8. ई-अधिाग के लाभ और सीमाओं की व्याख्या कीजिए। इसे और प्रभावी बनाने के लिए क्या कदम उठाए जाने चाहिए?

भाग-5

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त टिप्पणियाँ लिखिए:—
(क) माध्यमिक विद्यालय स्तर पर जीव विज्ञान पढ़ाने के उद्देश्य
(ख) आगमनात्मक और निगमनात्मक दृष्टिकोण में अंतर
(ग) जीवन-विज्ञान में एक अच्छी पाठ्य पुस्तक के लक्षण
(घ) मिश्रित शिक्षण

* * *

(3)

નોટ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 9 (ਭਾਗ-5) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਗ (1-4) ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

* * *

ਭਾਗ-1

1. ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਬਲੂਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬੋਧਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2

3. ਜੀਵਨ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਅਣਦਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਢੁਕਵੀਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
4. ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਵੱਈਏ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਵੱਈਆ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?

ਭਾਗ-3

5. ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
6. ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹੜੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ CBSE ਵਾਲੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

7. ਈ-ਮੁਲਾਅ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਈ-ਲਰਨਿੰਗ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?

ਭਾਗ-5

9. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:—
(ੳ) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
(ਅ) ਪੁੱਛਕ ਅਤੇ ਕਟੌਤੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
(ੲ) ਜੀਵਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ
(ੳ) ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿੱਖਿਆ

* * *